

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра психології і туризму

Кваліфікаційна робота бакалавра на тему:
«Динаміка навчальної мотивації сучасних студентів психологів»

Допущено до захисту
« ____ » _____

Здобувача вищої освіти
групи ПС 19-19
факультету туризму бізнесу і
психології
освітньої програми «Практична
психологія»
за спеціальністю 053 «Психологія»
Микитенко Анни Вікторівни

*Завідувач кафедри психології і
туризму, доктор психологічних наук,
професор*
_____ Олександр БОНДАРЕНКО
(підпис)

Науковий керівник:
доктор психологічних наук, професор
Олександр БОНДАРЕНКО

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

MINISTRY OF EDUCATIONAL AND SCIENCE OF UKRAINE
KYIV NATIONAL LINGUISTIK UNIVERSITY
the Department Psychology and Tourism

Thesis of Bachelor in Psychology on the topic:
«The dynamics of educational motivation of modern psychology students»

Approved for defense

« _____ » _____

Higher education student of the
 group PS 19-19
 faculty of Tourism, Business and
 Psychology
 educational program «Practical
 psychology»
 specialty 053 «Психологія»
 Mykytenko Anna Victorivna

*Head of Department of Psychology and
 Tourism, doctor of Psychology,
 professor*

_____ Oleksandr BONDARENKO
 (signature)

Scientific supervisor:
 doctor of psychology,
 professor
 Oleksandr BONDARENKO

National scale _____
 Scores _____
 ECTS _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
 Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГІВ	
1.1 Теоретичний аналіз феномену мотивації.....	5
1.2 Проблематика мотивації студентів ЗВО.....	14
1.3 Чинники, що впливають на формування мотивації сучасних студентів психологів.....	17
1.4 Висновки щодо першого розділу.....	22
 Розділ 2. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ МОТИВАЦІЇ СУЧАСНИХ СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГІВ	
2.1 Організація та методи дослідження динаміки мотивації сучасних студентів психологів.....	24
2.2 Оцінка та аналіз дослідження динаміки мотивації сучасних студентів психологів.....	27
2.3 Методичні рекомендації щодо оптимізації мотивації сучасних студентів ЗВО.....	33
2.4 Висновки щодо другого розділу.....	37
ВИСНОВКИ.....	38
Список використаних джерел.....	40
 ДОДАТКИ	
АНОТАЦІЇ	

ВСТУП

Сучасне суспільство переживає низку серйозних змін: правових, моральних, духовних та соціально-економічних, які супроводжуються напруженістю та суперечливістю, а також чинять певний вплив на зміни в освіті. У зв'язку з цим виникає потреба у психологічному супроводі розвитку та навчання особистості. Існує багато аспектів, які відіграють велику роль у розвитку та навчанні. Одним із головних – є мотивація. Вивчення проблеми мотивації є особливо актуальним для психології та її провідних галузей - вона необхідна для ефективного виконання прийнятих рішень, поставлених задач і продуктивного навчання. Мотивація є неабияк затребуваною у сфері освіти. Завдяки мотивації у індивіда формується й інтерес, допитливість, ініціативність, а найголовніше вона призводить до бажаних успіхів у навчанні. Від мотивації залежить здатність людини до пошуку оригінальних способів реалізації завдань, до гнучкості мислення і мобільності способів дій, засвоєння навичок різної складності, перехід від навчальної діяльності до самоосвіти та творчої діяльності.

Питання мотивації досліджували багато вчених, серед них: В.Віллунас, Д.Узнадзе, Л.Виготський, О.М.Леонт'єв, В.І.Ковальов, А.Маслоу, Ф.Герцберг, Д. Мак Келланд, З. Фрейд, Л.Божович, В.Климчук, Дж.Брунер, тощо. Феномен мотивації є предметом дослідження багатьох вчених, тому це поняття має різні пояснення, різні розуміння його виникнення та природи у цілому.

Мета роботи - розгляд і аналіз особливостей динаміки мотивації сучасних студентів ЗВО. Основними **завданнями**, які впливають з мети роботи є:

- теоретичний аналіз феномену мотивації в психології;
- аналіз чинників, що впливають на мотивацію сучасних студентів психологів;

- дослідження та аналіз особливостей динаміки мотивації сучасних студентів ЗВО;

Об'єкт дослідження - вивчення мотивації як психологічного феномену.

Предмет - дослідження особливостей виявлення мотивації у сучасних студентів психологів.

Гіпотеза - наявність кореляційного зв'язку між параметрами навчальної мотивації та характером/здібностями/схильністю до професії психолога.

Для розв'язання поставленої мети та задач дослідження застосовувалися такі методи:

- *теоретичні* – аналіз, синтез, порівняння та систематизація матеріалів наукових джерел з проблематики, що досліджується;
- *емпіричні* – психологічні методики оцінки мотивації та схильностей до професії психолога;
- *статистичні* – методи математико-статистичної обробки результатів.

Для емпіричної частини були застосовані тест-опитувальник мотивації досягнення А. Меграбяна, методика самооцінки й рівня домагань Дембо-Рубінштейн та методика професійного самовизначення Дж. Голланда.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, у якому описується актуальність теми дослідження, вказуються мета, основні завдання, об'єкт вивчення та предмет дослідження, виділяються два розділи, у яких здійснено вирішення основних завдань дипломної роботи. Робота завершується висновками за результатами дослідження, списком використаної літератури та додатком.

Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГІВ

1.1 Теоретичний аналіз феномену мотивації

У ході наукових досліджень питання мотивації є неоднозначним і відрізняється лише своєю різноманітністю. Та найчастіше мотивація пояснюється як система механізмів та причин, які спонукають людей до цілеспрямованого виконання дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей. В свою чергу, цілі дозволяють задовольнити індивідуальну потребу. Мотиви являють собою ту рухому силу, яка контролює процес навчання та засвоєння матеріалу. Сам процес мотивації є складним, його можна вважати базовим компонентом при формуванні майбутніх спеціалістів, професіоналів. Метою процесу мотивування є направлення людини до дій та певної поведінки, які принесуть максимально ефективні результати.

Спрямованість є невід'ємною частиною мотиваційної сфери людини, яка містить найвпливовіші та найважливіші мотиваційні утворення. Зазвичай до мотиваційної сфери відносять потреби, цілі, цінності, інтереси та установки, але не потрібно і відкидати спектр внутрішніх особистісних якостей та психологічних стимулів. Стимули – це ті зовнішні та внутрішні подразники, що активізують мотиви і викликають певну дію. Таким чином, якщо мотивацією до діяльності є самоствердження, то ефективними стимулами можуть бути різноманітні нагороди та заохочення.

Наукове дослідження мотивації почалося ще в стародавні часи, найбільш активно даний процес вивчали такі мислителі: Сократ, Демокріт, Платон, Аристотель, Лукрецій, Ібн-Сін (Авіценна) та ін. Демокріт вважав, що потреба активізує не тільки емоційні переживання, а й дозволяє виробити звичку до праці. З точки зору Сократа, необхідно розуміти яке місце потреби та бажання

займають в житті людини. Геракліт вважав, що задоволення потреб сприяє гарному розвитку інтелектуальних здібностей. Аристотель та Лукрецій мали схожі погляди: вони вважали, що потреби мають природні підстави, а джерелом волі є бажання. На думку Ібн-Сіна (Авіценна) потреби залежать від роботи мозку та активності тіла. Епікуром було створення вчення-рекомендації особистості, яка прагне благополуччя[13]. Далі пояснення активності потреб надавали французькі матеріалісти: Е. Кондильяк вважав, що відсутність чогось – це вже потреба, що веде до задоволення. За К. Гельвецієм, джерелом активності людини є пристрасть. Н.Г. Чернишевський писав, що через потребу можна визначити значення матеріальних умов для психічного та морального розвитку. Г. Гегель виокремив 4 складові групи потреб – фізичні, релігійні, пізнання та права. С. Гончаренко інтерпретує мотивацію як систему мотивів або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки[11,ст 217]. За Т.Меденцовою поняття мотиву та мотивації розглядаються з різних боків, але поняттю мотивації навчання приділено мало уваги, тому його зміст залишається не розкритим, адже одні дослідники співвідносять ці поняття, інші – диференціюють. В. Селіванов вважає, що мотиви – це почуття, бажання та інтереси індивіда. А Петровський дотримувався думки, що потреби можуть як сприяти так і перешкоджати виконанню діяльності'. За К.Обуховським причиною дії є чітке формулювання мети. [22].

Для кращого аналізу поняття мотивації необхідно розглянути найпопулярніші теорії. Існує два підходи до вивчення теорії мотивації. Перший підхід базується на розгляді змістовних аспектів теорії мотивації. В даних теоріях відбувається дослідження людських потреб. Це основна мотивація їхніх вчинків, а отже, і діяльності. Прихильниками цього підходу є

американські психологи Абрахам Маслоу, Фредерік Герцберг і Девід Макклелланд.

Теорія мотивації за А.Маслоу. Одна із ранніх теорій названа ієрархією потреб створена А. Маслоу(1943). Змістом даної теорії є вивчення потреб людини. Її прихильники вважали, що предметом психології є не свідомість, а поведінка людини. В свою чергу, в основі поведінці лежать потреби, які мають ієрархічну структуру. Їх можна поділити на п'ять груп: фізіологічні потреби, потреби безпеки і впевненості в майбутньому, соціальні, потреби в повазі, в самовираженні. Є необхідність про задоволення цих потреб в певному порядку: спочатку нижчі(первинні), потім вищі. Первинні потреби (фізіологічні) пов'язані з моментами, які сприяють фізичному виживанню людини. Це їжа, сім'я, житло, сон, дихання. Для цих потреб створюються певні умови праці та її оплата. Після базових потреб набуває значення наступний етап - потреба у безпеці. Сюди відносять страхування, права, пенсійну систему. Наступні рівні задовольняються в такому порядку: соціальні потреби – спілкування з людьми, належність до колективу, робочої групи; потреба в повазі – визнання своїх успіхів, професійності, компетенції; самореалізація – найвищий етап, полягає у реалізації себе як особистості, своїх можливостей. Таким чином, А. Маслоу твердить, що бажання людини працювати є безпосереднім мотивом задовольнити свої потреби, що людина націлена саморозвиватися та самовиражатися. Якщо якась із потреб не задоволена, поведінка буде змінюватись. При цьому А. Маслоу пропонує наступні передумови та ідеї, засновані на принципах управлінської психології, спираючись на такі факти:

- люди завжди мають потреби;
- люди виділяють набір сильно виражених потреб, які можна об'єднати в різні групи;

- потреби, незадоволення яких змушує людину діяти. Задоволені потреби не спонукають людей:
- якщо одна потреба задоволена, її місце займає інша; о звичайна людина відчуває багато різних потреб одночасно в складній взаємодії;
- потреби, що знаходяться в нижній частині піраміди, повинні бути задоволені в першу чергу;
- після задоволення потреб нижчого рівня потреби вищого рівня починають позитивно впливати на людину[26, с.48-53].

Теорія мотивації-гігієни Ф. Герцберга. Змістом даної теорії є те, що результатом успішної роботи є рівень задоволення, що з'являється в робочому середовищі. Психолог вважав, що мотивація є аспектом досягнення успіхів. Виникненню цієї теорії передувала необхідність в дослідженні матеріальних та нематеріальних аспектах впливу на мотивацію. Тому Герцбергом було створено двохфакторну модель, яка показує задоволеність роботою. До першої групи факторів(гігієнічні) належать внутрішні потреби: самовираження, взаємодія з навколишнім середовищем, яка визначається умовами праці, безпекою, соціумом. Гігієнічні фактори відповідають нижчим потребам. До другої групи належить зміст роботи. Тобто стимули, визнання, успіх – відповідно є відношення до вищих потреб. Обидві вищезгадані теорії мають спільне – вони досліджують фактори, які безпосередньо впливають на поведінку[26, 53-54].

Теорія мотивації Девіда Мак Клеелланда. За його поглядами структура потреб вищого рівня зводиться до трьох аспектів: прагнення до успіху, бажання влади, бажання схвалення. У таких твердженнях успіх розуміється не як захоплення чи визнання з боку однолітків, а як особисті досягнення завдяки позитивним діям і готовності брати участь і брати відповідальність за складні рішення. Потреба влади міститься в прагненні впливати на поведінку

людей, нести відповідальність за їхні вчинки. У даному випадку мова йде не лише про адміністративну владу, а про диктаторську владу, талант тощо. Деякі люди жадають влади, щоб керувати підлеглими, тим самим самостверджуватися. Іншим потрібна влада для вирішення організаційних проблем, які вони розуміють краще за інших. Потреба в успіху проявляється в прагненні досягти поставлених цілей за рахунок ефективної роботи. Більшість підприємців ставлять власні цілі та так, щоб вони були реалістичними, а кінцевий результат і успіх були гарантованими. Потреба в схваленні реалізується через добрі відносини з оточенням. Тому в такому випадку необхідно встановлювати контакти з колегами, партнерами та надавати їм достовірну інформацію.

Другий піхід до вивчення теорій мотивації базується на вивченні виду поведінки, що людина обирає для досягнення мети. До таких теорій відносяться теорія очікування, чи модель мотивації за В. Врумом, теорія справедливості, теорія підкріплення і теорія мотивація Портера-Лоулера [26, с. 54-56].

Теорія справедливості Дж. Адамса. Мотивація індивіда залежить від її оцінки та порівняння виданих нагород іншим індивідам, що виконують такі ж задачі та враховуючи умови, в яких виконується певна робота, статус, досвід, освіту, здібності та індивідуальні особливості інших. У ході порівняння виникає відчуття справедливості або несправедливості. Тому забезпечення однакової нагороди, створення атмосфери та доступна інформація є передумовами ефективного результату та мотивації [26, с. 58].

Теорія очікування(надії) В. Врума. Головною ідеєю є те, що для мотивації необхідною є не тільки потреба, а й тип поведінки людини. В свою чергу тип поведінки залежить від оточення, яке стимулює до винагороди. Тобто, людина повинна мати такі потреба, які можуть бути задоволені

винагородами, що нею очікуються. В ході теорії була створена модель трьох чинників:

- вклад індивіда у певну роботу та результат, який він отримав;
- співвідношення отриманого результату та винагороди;
- ступінь задоволення потреба від зробленої роботи, результату та винагороди;

Якщо рівень кожної з них є слабким, то й мотивація буде слабкою. Обраний тип поведінки й буде способом досягнення результату, а очікування виступають більше особистою ймовірною оцінкою певної події [26, с. 56].

Теорія підкріплення. Суттю даної теорії є зв'язок між поведінкою та її наслідками, регулювання та зміни поведінки індивіда. Таким чином було виділено чотири типи регулювання поведінки. Серед них – згасання, покарання, позитивне та негативне підкріплення.

Теорія мотивація Портера-Лоулера. Базується на вищезгаданих теоріях. Елементами теорії очікувань є те, що люди вірять у винагороду, яка дійсно відповідає їхнім зусиллям. Елементом теорії справедливості є те, що Авторами було введено три фактори ступеню винагороди: витрачені зусилля, особистісні якості та роль в процесі праці: 1) рівень зусиль залежить від цінності нагороди; 2) успішний результат призводить до задоволення; 3) люди мають певні уявлення про справедливість та несправедливість винагороди [26, с.59].

Звертаючись до мотивації навчальної діяльності, то знання, які отримуються в ході навчального процесу можуть слугувати лише засобом для досягнення цілей. Незалежно від очікувань студентом результату, виділяють такі типи мотивації до навчального процесу – негативна та позитивна (може бути пов'язана з факторами, що не стосуються навчання). Відповідно до

типів мотивації за змістом розрізняють мотиви – пізнавальні та соціальні. Обидва види поділяються на рівні. До пізнавальних мотивів належать ті, що пов'язані з навчанням та засобами здійснення навчальної діяльності, орієнтації студентів на вивчення нової інформації, успішному виконанні завдань, позитивній реакції на нові та складні завдання, спрямованістю студента на самовдосконалення. Пізнавальні мотиви:

- широкі (орієнтованні на пізнання нових знань);
- навчально-пізнавальні (орієнтовані на способи самостійного здобуття знань);
- самоосвіти (пізнання додаткової інформації);

Соціальні – комунікація з оточенням, зосередження на навчанні, що бути корисномк родині та суспільству, прагнення вчитися краще за інших, навчання за винагороду, бажання спілкуватися та взаємодіяти з іншими людьми, одержання їхнього схвалення. Соціальні мотиви:

- широкі (розуміння соціальної значущості навчання);
- позиційні (приймання певної позиції у взаємодії з людьми);
- соціального співробітництва (обирання різноманітних позицій у взаємодії з іншими людьми);

За характером мотиви кваліфікують на прості, складні та випадкові.

- 1) *прості*, до яких відносять потяги, бажання, хотіння;
- 2) *складні*, до яких відносять інтереси, схильності, ідеали;
- 3) *випадкові*, до яких відносять почуття, звички й афекти.

О. Леонт'єв виокремлює усвідомлені мотиви та реально діючі. Усвідомлені мотиви автор визначає як ті, що дозволяють пояснити та вибудувати їх за значущість. Реально діючі мотиви – пояснюються успішністю та різними формами навчальної діяльності.

Мотиви – фактори, що спонукають студента до навчання. Відповідно за за спрямованістю спонукання є ситуативними та особистісними, адекватними та неадекватними.

Для кращого аналізу навчальної мотивації студентів, необхідно розглянути також її структуру. Вона характеризується динамічністю, стійкістю та спрямованістю.

П.М. Якобсон визначає структуру мотивації з погляду соціальної значущості. Вчений виділяє соціальні мотиви (обов'язок, відповідальність) та вузькоособистісні (орієнтація, направленість на матеріальний успіх). За Л. Божович систему мотивів відрізняють зовнішні(громадське життя індивіда) та внутрішні(окрема конкретна діяльність) [3]. За дослідженнях В. Дружиніна виділяються також два мотиви – актуальні та потенційні. Актуальні – спонукають до діяльності, потенційні – ті , що вже сформовані, але ніяким чином не проявляються в діяльності. Д. Узнадзе, П. Анохін, Л. Виготський у своїх працях розглядають споживчу та продуктивну мотиваційну сферу. Вони співвідносяться з життєдіяльністю індивіда в соціумі та потребами і їхнім задоволенням [7].

Щодо мотивів навчальної діяльності, то вони розрізняються за змістом динамікою. До змістових характеристик належить:

- наявність особистісного смислу;
- роль мотиву у розвитку мотивації;
- види навчальних предметів та навчальних завдань;
- усвідомлення мотиву;
- як мотивація поширюється на інші види діяльності;

Динамічні характеристики:

- стійкість(навчання відбувається успішно попри усі перешкоди та несприятливі, екстремальні умови);
- модальність (емоційне забарвлення);

Прояви цих мотивів виражаються в силі та швидкості виникнення. Наприклад, про це свідчить обсяг виконаних завдань та час, витрачений на них. Тим мотивації може змінюватись протягом самого навчання через успіхи та невдачі, а також зміну цінностей.

1.2 Проблематика мотивації студентів ЗВО

За поглядами відомих вчених (Л.Божович, С.Рубінштейн, О. Леонтьєв) мотиваційна сфера є однією з важливих проблем, які необхідно розглядати у вивченні особистісного розвитку. Зміни, що відбуваються в період молодшого шкільного віку пов'язані з мотиваційною сферою, грають велику роль у формуванні дитячої самосвідомості і є її психологічним новоутворенням. Перш за все вони розглядають мотивацію, як набір факторів, що впливають на формування і прояв певної поведінки. Тому мотивація дитини розглядається у рамках навчальної діяльності [25].

На етапі переходу індивіда від школяра до студентства (період зрілої юності) змінюється соціальна ситуація розвитку. Індивід стає більш самостійним, продовжується розвиток самосвідомості, відбувається самовизначення, вибір моральних принципів, сфери діяльності та професії, усвідомлення особистої соціальної відповідальності. В зрілій юності завершуються всі процеси біологічного дозрівання, однією із важливих потреб стає інтелектуальний розвиток, посилюється емоційна стабільність, спілкування набуває особливого значення, тривають саморозвиток та самовдосконалення. Відбувається перебудова особистості, і знову змінюється її соціальна ситуація розвитку. Ці зміни зумовлені вступом до закладу вищої освіти, початком трудової діяльності, розробкою планів та втіленням їх в життя [30]. В індивіда розвиваються здібності, удосконалюються психічні процеси, підвищується почуття обов'язків, стабілізується рівень домагань, на основі формування досвіду зростає загальна зрілість та стійкість особистості. Мотиваційна сфера є тою активністю, яка підпорядковує всі її прояви та визначає направленість пізнання людини.

Етап навчання у закладах вищої освіти це така підготовка до трудової діяльності, яка згодом стає для неї основною діяльністю та джерелом існування, та способом кар'єрної реалізації. Тому однією із основних цілей сучасної освіти, є не тільки засвоєння знань, а й формування світогляду людини, обирання основних цінностей, набуття творчого розвитку та більш гнучкого мислення. У процесі адаптації до вищого навчального закладу формування професійної та навчальної мотивації набуває важливого значення. Тому однією із задач вищої школи є формування професійної мотивації як складової навчальної [35].

На першому курсі виникає найбільше розгублення: студенти можуть сумніватися у правильності вибору професії, або мають не достатню психологічну підготовку до неї. Зникає щоденний контроль від шкільних вчителів, відсутні навички самостійної роботи та роботи з першоджерелами. Усі мотиви студента є пов'язаними. Вони складають певний комплекс.

Освіта є фактором, що спрямований на розвиток не лише однієї людини, а й цілого народу. Тому однією із найпоширеніших проблем сучасної освіти є забезпечення формування не лише знань, а й побудування такого процесу, який би допомагав у активній підтримці мотиваційної сфери студентів. Саме завдяки мотивації ми досягаємо потрібного успіху, закладаємо якості, які необхідні для фахівця певної професії, легше засвоюємо необхідну інформацію та активно працюємо для досягнення результату.

Спираючись на все вище згадане можна виділити такі проблеми мотивації студентів ЗВО:

- 1) проблема адаптації студента до організації навчання, в наслідок переходу зі школи до ЗВО;

- 2) неправильно організований освітній процес в освітньому закладі (методи та підходи до роботи);
- 3) нездатність до свідомої саморегуляції;
- 4) невизначеність мотивації вибору професії;

Для оптимізації проблем мотивації студентів необхідно розглянути феномен мотивації, питання, пов'язані з мотивацією навчання та чинники, що впливають на мотивацію сучасних студентів психологів.

1.3 Чинники, що впливають на формування мотивації сучасних студентів психологів

Мотивація є не тільки заохоченням, а й спрямуванням студента на засвоєння інформації. Аналіз чинників, що впливають на мотивацію сучасних студентів психологів, є необхідним, адже саме від чинників залежить рівень мотивації. Також вони дозволяють визначити ставлення людини до проблем та шляхів їх вирішення. За англійським ученим Г. Розенфельдом, виділено такі категорії навчальної мотивації:

- навчання заради навчання, без прояву будь-якого інтересу;
- навчання з метою соціальної ідентифікації;
- навчання з мотивом успіху або навпаки уникнення невдачі;
- навчання заради досягнення конкретної цілі;
- навчання заради мети бути успішним;
- навчання з метою соціального схвалення;
- навчання через відповідальність за свої обов'язки, моральні цінності та загальноприйняті норми;
- навчання через примус або тиск;

Спираючись на вище перелічені категорії можна детальніше розглянути чинники, що формують їх та безпосередньо мають вплив на мотивацію навчальної діяльності сучасних студентів. До них належать:

1) Схильність до професії

Схильність – це потяг або спонукання людини не лише до предмету, а й до певної діяльності. Схильність та здібності часто ототожнюють, розвивають разом, але не завжди дане поняття засвідчує про здібності. Тому професійна спрямованість, вибір професії та професійна підготовка повинні сприяти розпізнанню та розвитку людських здібностей і схильностей. Застосовуючи

свої здібності, в індивіда зростає інтерес, виражається пізнавальна потреба, з'являється мотивація проявити себе якнайкраще у своїй професії, досягти найвищих вершин, побудувати успішну професійну кар'єру.

Кожна людина стикається з проблемою вибору професії. Щоб її вирішити, важливо знати свої індивідуальні особливості, інтереси та схильності. Визначити схильності можна за допомогою спеціальних методик, розроблених психологами.

2) Зацікавленість у матеріалі

Один із чинників, що безпосередньо може впливати на мотивацію є зацікавленість у матеріалі, що вивчається. На жаль, не всі теми можуть подобатись або бути цікаві. Тому в такому випадку мотивація може знижуватись. Тому однією із цілей закладів вищої освіти є формування професійної мотивації як свідомого ставлення до професії. Виявлення різних чинників такої мотивації дає можливість створити зворотній зв'язок та покращити життєдіяльність студентів.

3) Досягнення

Перш за все, досягнення – це той успішний результат, який ми отримуємо у ході проробленої роботи. Тому люди, які володіють високим рівнем мотивації досягнення у більшості невизначених випадків беруть на себе відповідальність, адже налаштовані на успіх, отримують емоційне задоволення, проявляють наполегливість та легко беруться за виконання задачі будь-яких рівней. Індивіди спрямовані на успіх і схильні до уникнення невдачі, вони прагнуть досягати поставлених цілей і вирішувати нові завдання, вдосконалювати свої навички та доводити свої можливості не лише собі, а й іншим. Оскільки визначення мотивації досягнення як «прагнення до більшої особистої компетентності» не враховує специфічні риси розвитку, були введені конкретні змінні мотивації, щоб встановити зв'язок між

діяльністю та мотивацією досягнення. що:

1) особистісні критерії (наприклад, суб'єктивна оцінка ймовірності успіху, суб'єктивна складність завдання); 2) самооцінка привабливості (привабливість для людини через особисті успіхи чи невдачі в певній діяльності); 3) Особисті переваги типу атрибуція (приписування відповідальності за успіх чи невдачу собі чи обставинам)

4) Самооцінка та самоствавлення

В психології питання про ставлення особистості до себе має неоднозначний характер, оскільки феномен самооцінки невіддільний від формування особистості як істинної самосвідомості суб'єкта. Процес саморозвитку міститься в походженні особистості. За Б. Ананьєвим самоствавлення взагалі є однією із важливих категорій психологічної науки, яка характеризує особистість, та фактором, що визначає її гармонійний розвиток. На етапі юнацького віку формується світогляд та самосвідомість, відбувається самовизначення, формуються ті професійні потреби та бажання, які індивід намагається задовольнити у ході навчання у вищій школі та подальшій професійній діяльності. Особистість досягає високого рівня інтелектуального розвитку, розширює ментальний досвід, більше роздивляється свій внутрішній світ, індивідуальність та формує загальний Я-образ, також здійснює самовизначення у професійних та життєвих планах, роздумує про своє майбутнє, що свідчить про перехід до етапу дорослості.

5) Соціальні умови життя

Даний чинник може свідчити про бажання індивіда належати до певної соціальної групи та категорії. Тобто людина відчуває потреба у взаємодії з іншими людьми. Відповідно з'являється мотивація до діяльності, для того щоб відповідати певній соціальній групі.

б) Стиль педагогічної діяльності викладача

Ставлення студента до навчання піддається педагогічному супроводу та корекції. Через мотивацію педагогічні цілі радше переходять у цілі самих студентів. Через значення навчальної діяльності утворюються певні уявлення про предмет, розуміє його значущість для особистісного і розумового розвитку. Викладач є наставником, у випадках, коли студенти працюють над певним завданням і потребують рекомендацій. У навчанні мотивація є безперервним процесом, так як вивчення певної інформації закладає основу для вивчення наступного. Вона повинна зберігатись і посилюватись в процесі усього навчання. Саме тому викладачам необхідно забезпечувати кожен етап мотиваційного циклу, використовуючи різні методи та прийоми.

7) Адаптація до соціального середовища

Адаптація – це процес пристосування особистості до нових умов. Проблема адаптації студентів досліджується на соціально-психологічному, психофізіологічному та педагогічному рівнях. За вітчизняним психологом Г.Баллом, адаптація здатна зіграти велику роль у пізнанні, вона трактується як єдність протилежних процесів урівноваження суб'єкта та середовища. Специфікою навчальною мотивації студентів є те, що вона полімотивована і є результатом та механізмом процесу адаптації у закладах вищої освіти. Отож активність студентів під час навчальної адаптації сприяє появі мотивації і є її наслідком.

8) Страх

Цей тип мотивації часто використовується, коли методи винагороди неможливі або не працюють. Мотив страху має наслідки. Страх перед покаранням є дуже сильним стимулом до наполегливої праці, але у більшості випадках він може створити непотрібний стрес і в результаті стати перешкодою, яка приведе до невдачі.

9) Реалізація та самовизначення

Потреба в самовдосконаленні є справді внутрішньою мотивацією. Бажання розширити наші знання про себе та навколишній світ може бути дуже потужним мотиватором. Ми прагнемо вчитися та рости як особистості. Мотиви особистісного зростання відображаються також у прагненні змін. Багато з нас спочатку обмежені вказівками та знаннями, отриманими під час виховання та базової освіти. Проте мотивація особистого зростання надихає нас вдосконалювати ці базові стандарти та вивчати нове, щоб рости як особистість.

10) *Оцінка навчальної діяльності*

Схвалення та критика мають сильну мотиваційну сторону. Схвалення мотивує до навчання та досягнення у нього кращих успіхів. Критика ж навпаки, послаблює цю мотивацію, в студента можуть опускатися руки та з'являтися негативні емоції. Доволі важко зорієнтуватися без схвалення та критики оточуючих чи правильно виконане завдання чи ні.

1.4 Висновки щодо першого розділу

Мотивація - це складний та різноманітний процес, який має свою структуру.

Мотивація пояснюється як система механізмів та причини, що спонукають людей до цілеспрямованого виконання дій, що направлені на досягнення поставлених цілей.

Спрямованість – є невід’ємною частиною мотиваційної сфери людини, яка містить найвпливовіші та найважливіші мотиваційні утворення. Зазвичай до мотиваційної сфери відносять потреби, цілі, цінності, інтереси та установки, але не потрібно і відкидати спектр внутрішніх особистісних якостей та психологічних стимулів.

Навчальна мотивація – це комплекс засобів та прийомів, які спонукають індивіда до ефективної пізнавальної діяльності та активізації засвоєння знань. Навчальна мотивація складається з чинників, які увесь час змінюються та взаємодіють один з одним. Розглядаючи навчальну мотивацію як спонукання, слід враховувати й особистісні якості індивіда й саме його ставлення до навчального процесу.

Аналіз літератури показав необхідність та практичну значущість вивчення специфіки формування мотивації у сучасних студентів психологів.

Детальне вивчення феномену мотивації та чинників, що формують її, є безпосередньо важливим, адже розібравшись у всіх аспектах та розглянувши необхідні нюанси, можна вибудувати ефективну стратегію підтримки мотивації та її появи в цілому.

Мотивація може бути негативною (страх невдачі, соціальний примус) та позитивною (прагнення успіху та гарного результату). Головними факторами, які чинять вплив на формування навчальної мотивації є:

- Загальна атмосфера ставлення до навчання.
- Організація навчального процесу.
- Інтерес.
- Цілі та потреби.
- Позитивні емоції.

І, нарешті, усі люди завжди мають потреби. Потреби, незадоволення яких, змушує людину діяти. Задоволені потреби не спонукають людей. Якщо одна потреба задоволена, її місце займає інша.

Розділ 2. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ МОТИВАЦІЇ СУЧАСНИХ СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГІВ

2.1 Організація та методи дослідження динаміки мотивації сучасних студентів психологів

Феномен мотивації є предметом досліджування багатьох вчених. Психологи й надалі активно розвивають методи діагностики мотивації та різні компоненти їх характеристики. Для досліджування даної теми використовуються тест-опитувальник мотивації досягнення А. Мєграбяна, методика самооцінки й рівня домагань Дембо-Рубінштейн та методика професійного самовизначення Дж. Голланда.

Методика діагностика самооцінки й рівня домагань Дембо-Рубінштейн. Фактично даний тест Дембо-Рубінштейн є методом психодіагностики. Застосовується для детального вивчення самооцінки та самосприйняття людини. Розробником цієї методики стала Тамара Вульфівна Дембо, відомий у США психолог, доктор Університету Кларка та учениця Курта Левіна. Т.В. Дембо створила цей тест у 1962 році.

Через 8 років, у 1970 році, його доопрацювала Сусанна Яківна Рубінштейн, відомий радянський психолог, співробітник лабораторії патопсихології Московського НДІ Психіатрії. До тесту були додані варіанти інтерпретації.

Метод Дембо-Рубінштейн активно застосовується психологами та психотерапевтами ось уже понад 50 років. З його допомогою можна діагностувати стійкість ставлення до себе, фон настрою, адекватність, зрілість, наявність проблем, рівень критичності та вимогливості. А також – загалом рівень задоволеності своєю особистістю. Методика заснована на безпосередньому оцінюванні досліджуваними ряду особистих якостей, таких як здоров'я, здібності, характер і т. д. Обстежуваним пропонується на вертикальних лініях відзначити певними знаками рівень розвитку у них цих якостей (показник самооцінки) і рівень домагань, тобто рівень розвитку цих

же якостей, який би задовольняв їх. Кожному випробовуваному пропонується бланк методики, що містить інструкції та завдання [28].

Тест-опитувальник мотивації досягнення А. Меграбяна. Модифікацію опитувальника А. Меграбяна для виміру мотивації досягнення запропонував М. Ш. Магомет-Емінов. Даний тест призначений для діагностики двох узагальнених стійких мотивів особистості: мотиву прагнення до успіху і мотиву уникнення невдачі. Причому оцінюють, який із цих двох мотивів переважає найбільше.

Тест-опитувальник складається із двох форм. Форма А – для чоловіків, форма Б - для жінок. Досліджуваним висувається низка тверджень, які безпосередньо стосуються певних рис характеру, думок та почуттів стосовно певних життєвих ситуацій. Для оцінки цих тверджень пропонується така шкала:

- +3 – цілком погоджуюсь;
- +2 – погоджуюсь;
- +1 – швидше погоджуюсь, ніж не погоджуюсь;
- 0 – нейтральний
- 1 - швидше не погоджуюсь, ніж погоджуюсь;
- 2 – не погоджуюсь;
- 3 – цілком не погоджуюсь;

Результати оцінюються за відповідним ключем, окремо для форми А та Б.

Методика професійного самовизначення Дж. Голланда

Дозволяє співвіднести схильності, здібності та інтелект із різними професіями.

Обґрунтуванням опитувальника професійного самовизначення є теорія вибору професії американського професора Джона Холланда. Її змістом є те, що успішність професійної діяльності залежить від відповідності умов типу особистості та особливостей професійного середовища. Поведінка людини

визначається не тільки особистісними характеристиками, а й професійним середовищем. Люди прагнуть знайти ту професію, завдяки якій вони зможуть розвивати свої навички та цінності.

Досліджуваним пропонується 43 пари професій, де в кожній парі їм необхідно обрати саме ту, яка на їхню думку найбільше їм підходить.

В ключі 6 типів особистості: реалістичний (механік, електрик, інженер, моряк, водій тощо), артистичний (музикування, малярство, літературна творчість, фотографія, театр), соціальний (лікар, учитель, психолог, соціальний працівник), конвенційний (машинопис, бухгалтерія, програмування), підприємливий (директор, журналіст, адміністратор, підприємець), інтелектуальний (математик, фізик, астроном). Домінує той тип, який набрав найбільшу кількість балів [30].

До опитування було залучено 50 студентів-психологів віком 18 до 22 років.

2.2 Оцінка та аналіз дослідження динаміки мотивації сучасних студентів психологів

Матеріалом для аналізу слугували емпіричні дані, зібрані на основі методик: тест-опитувальник мотивації досягнення А. Меграбяна, методика самооцінки й рівня домагань Дембо-Рубінштейн та методика професійного самовизначення Дж. Голланда. При цьому, аналізу піддавалися лише окремі шкали опитувальників, які безпосередньо лежать в площині даного дослідження: мотив прагнення до успіху та мотив уникнути невдачі (тест-опитувальник мотивації досягнення А. Меграбяна); здібності, характер, умілі руки (методика самооцінки й рівня домагань Дембо-Рубінштейн); соціальний, реалістичний, інтелектуальний, конвенційний, підприємливий та артистичний типи (методика професійного самовизначення Дж. Голланда).

Для перевірки розподілу на нормальність, з метою подальшого вибору адекватних вибірці методів обробки даних, був застосований коефіцієнт Колмогорова-Смірнова.

Таблиця 1. Результати перевірки емпіричного розподілу на нормальність

Одновибірочний критерій Колмогорова-Смірнова

		Здібності	Характер	Умілі_руки	Соціальний_тип	Реалістичний_тип	Інтелектуальний	Конвенційний	Підприємливий	Артистичний	Мотив
N		50	50	50	50	50	50	50	50	50	51
Параметры нормального распределения ^{a,b}	Среднее	19,6000	16,5000	17,8000	54,0800	35,4200	50,0000	50,5000	57,7600	52,2200	56,0392
	Среднекв.отклонение	11,64264	11,25992	13,48317	12,57928	21,45340	19,61986	16,45185	20,30036	25,45127	10,50707
Наибольшие экстремальные расхождения	Абсолютная	,135	,178	,199	,161	,115	,121	,177	,125	,112	,089
	Положительные	,135	,178	,199	,099	,115	,121	,177	,070	,068	,070
	Отрицательные	-,105	-,154	-,171	-,161	-,068	-,085	-,174	-,125	-,112	-,089
Статистика критерия		,135	,178	,199	,161	,115	,121	,177	,125	,112	,089
Асимптотическая значимость (2-сторонняя)		,023 ^c	,000 ^c	,000 ^c	,002 ^c	,093 ^c	,066 ^c	,000 ^c	,049 ^c	,157 ^c	,200 ^{c,d}

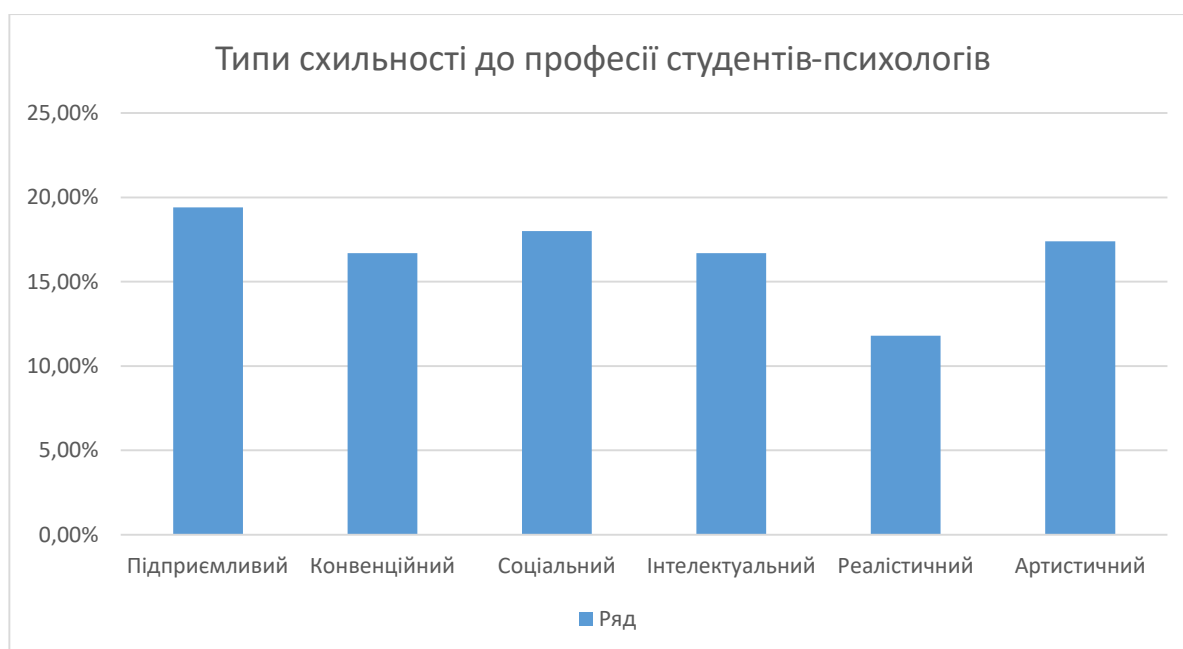
Як можна побачити з таблиці 1, у деяких шкал розподіл не є нормальним (Асимп. Знач. $\geq 0,05$). Отже доцільним є застосування непараметричних методів дослідження.

Згідно таблиці 2, кореляційний аналіз за критерієм Ч. Спірмена, свідчить про наявність помірного статистичного значущого зв'язку між змінними *Характер* та *Мотивація* ($r=0,3$, $p=0,03$). Помірний, а не сильний кореляційний зв'язок між цими двома феноменами показує, що характер та мотивація, являються різними явищами.

Характер має помірну зворотню статистично значущу кореляцію з тенденцією до мотивації. Між типами схильності до професії та мотивацією. кореляційних зв'язків виявлено не було. Помірні кореляційні зв'язки трапляються між самими типами схильності до професій (підприємливий – соціальний типи; артистичний – інтелектуальний типи; реалістичний – конвенційний – соціальний типи).

Загалом досліджувані виявляють позитивне інтегральне ставлення до характеру, здібностей та умілості рук, що притаманно юнацькому віку. Достатньо високо оцінено здібності та умілість рук, характер в більшості отримав середню оцінку.

Таблиця 3. Типи схильності до професії студентів-психологів

Щодо типів схильності до професії (табл.3), у 19,4% досліджуваних переважає підприємливий тип, у 18% - соціальний тип, у 17,4% схильність до артистичного типу, по 16,7% було виявлено стосовно інтелектуального та конвенційного типів, і найменший процент було виявлено відносно реалістичного типу. Це говорить про те, що лише 37,4% студентів мають схильність до професії психолога. За Дж. Голландом ці схильності виявляються в улюблених заняттях, на які людина й витрачає майже увесь вільний час. Успішна професійна діяльність, задоволеність нею залежить насамперед від відповідності типу особистості типовому професійному середовищу. Представники тієї чи іншої професії більш-менш однорідні за певними психологічними характеристиками. Кожна робота приваблює людей. Спільність інтересів, поглядів, схильностей, специфічних психофізіологічних рис тощо. Представники кожної професійної групи характеризуються певними спільними ознаками, тому в багатьох ситуаціях вони реагують дуже подібно, створюючи унікальне міжособистісне середовище.

Індивіди, які мають підприємливий та соціальний тип схильності – гуманні, легко йдуть на контакт з суспільством та навколишнім середовищем, вони мають схильність навчати, виховувати та обслуговувати, швидко вирішують проблеми по мірі їх появи, не надають перевагу ручній роботі і мають хороші вербальні здібності.

За таблицею 4.1 можна побачити який із мотивів переважає у досліджуваних - було проведено частотний аналіз по параметрам провідного мотиву. Мотив прагнення до успіху переважає у 28 студентів, що становить 56%, мотив уникнення невдач – у 22 студентів, що відповідно становить 44%.

Таблиця 4.1. Частотний аналіз провідного мотиву

		Мотив			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	прагнення до успіху	28	56,0	56,0	56,0
	уникнення невдач	22	44,0	44,0	100,0
Total		50	100,0	100,0	

На основі результатів таблиці 3.1 було зроблено кругову діаграму (рис.3.2)

Рисунок 3.2. Кругова діаграма за переважанням мотиву

Різниця між цими двома мотивами полягає у:

- ефективності роботи;
- емоційному настрої та загалом атмосфері, у якій працює людина;
- методах та підходах вирішення завдань;
- реакції на труднощі;

Спільним є те, що у двох випадках мотивація може бути однакового рівня.

Примітно, що між вказаними вище типами схильності до професій, провідним мотивом та аналізованими показниками методики Дембо-Рубінштейн, суттєвих кореляційних зв'язків виявлено не було. Це може свідчити про те, що в основі мотивації до навчання студентів, лежить не оцінка власного характеру/здібностей/умілих рук чи певний тип схильності до професії, а більш глибокі механізми, які потребують більш детального вивчення. Власне це і становить перспективу подальшого дослідження даної теми.

2.3 Методичні рекомендації щодо оптимізації мотивації сучасних студентів ЗВО

Знання є важливим елементом в житті кожної людини і можуть відігравати ключову роль у здійсненні мрій та досягненні успіху. Нижче наведено кілька аспектів, які пояснюють, чому знання є важливими для досягнення цих цілей:

1. Знання необхідні для здійснення мрій: Для того, щоб здійснити свої мрії, необхідно мати достатній рівень знань про те, як досягти цієї мети.

2. Знання необхідні, щоб знайти своє покликання: Шлях до успіху може бути залежний від знань про те, що ви дійсно хочете робити в житті. Якщо ви знаєте своє покликання, ви можете зосередитися на розвитку відповідних навичок та здібностей, які допоможуть вам досягти цієї мети.

3. Знання дають впевненість в собі: Інформована людина, яка має глибокі знання про світ навколо себе, може бути більш впевненою в своїх рішеннях. Знання дозволяють аналізувати інформацію та робити вірні висновки.

4. Знання розширюють кругозір: знання дають людині можливість дізнатися більше про світ навколо нас, зрозуміти різні аспекти життя та розширити свій кругозір. Це може допомогти людині більше розуміти своє місце у світі та бачити світ з різних кутів зору.

5. Самостійність: знання дають людині можливість робити свої власні рішення та не залежати від інших у важливих життєвих ситуаціях. Крім того, знання можуть допомогти людині більше розуміти свої потреби та бажання та робити відповідні вибори.

6. Можливість обирати: кожна людина може обирати методи навчання та матеріали, які найбільше підходять [4].

При навчанні студентам доводиться вивчати різну інформацію. Деяка може бути більш цікавою, деяка менше. При вивченні «нецікавої» інформації мотивація до навчання може знижуватись: її кількість видається надмірною та складною, відповідно запам'ятати її стає важче. Тому для успішного

засвоєння матеріалу та оптимізації навчальної мотивації в цілому сучасні студенти ЗВО можуть:

- додати гумору (меми, жарти, комікси) використавши анекдоти та смішні огляди;
- створити мету: визначити конкретну мету, яку ви хочете досягти. Це може бути короткострокова або довгострокова мета, але вона повинна бути конкретною, вимірюваною та досяжною;
- використати досвід та асоціації з буденним життям, ситуаціями;
- встановити виклики: замість того, щоб боятися викликів, краще ставити перед собою виклики, які допоможуть зростати та розвиватися. Виклики можуть стати потужним джерелом мотивації;
- переглядати відео, різні картинки та малюнки;
- обговорювати матеріал з одногрупниками-колегами;
- планувати свої кроки: визначте, які кроки потрібно зробити, щоб досягти своєї мети, скласти план дій. План допоможе орієнтуватися в потрібному напрямку та підтримувати мотивацію;
- виділяти декілька годин на вивчення матеріалу, але кожні 25-30 хв робити короткі паузи або перерви;
- спробувати «полюбити» вивчення даної теми на деякий час;
- розвивати свої інтереси: намагатися знаходити в навчанні те, що цікавить, та використовувати ці інтереси як стимул для навчання.
- оцінювати свої результати та отриманні знання, в яких ситуаціях вони можуть бути використані;
- підтримувати себе: ставити собі реалістичні цілі, не критикувати себе за невдачі.
- зосередитися на досягненнях: намагатися фокусуватися на досягненнях, а не на невдачах. Навіть якщо мета не буде досягненою в повній мірі, можна знайти позитивні результати та здобутки;

- дисциплінувати себе: ніщо не приносить успіхи та не організовує людину до навчання як правильно розпланований розпорядок дня;
- використовувати позитивне посилення: підсилювати позитивні результати та здобутки, щоб стимулювати себе до подальших кроків;
- змінити обстановку: ас від часу обстановку краще змінювати, знаходити різноманітність, відвідувати нові конференції, дізнаватися досвід випускників, старших колег, створювати для себе комфортне та безпечне середовище, яке сприятиме успішному навчанню.

Нейрофізіолог Наталія Кадя виділяє такі фізіологічні аспекти, які можуть покращити навчальну мотивацію студентів, а також сприяти гарному засвоєнню інформації:

- 1) *Здоровий сон.* Одним словом, регулярне недосипання значно уповільнює процеси мислення. Саме вночі мозок переносить отриману інформацію в довготривалу пам'ять. Тому необхідно дотримуватись режиму сну.
- 2) *Уникнення стресу.* Очевидно, що стрес негативно впливає на всі когнітивні процеси, а коли він хронічний, то виснажує нервову тканину гіпокампу. Для зниження стресу, студентам рекомендується створити заспокійливу атмосферу та більше гуляти на свіжому повітрі.
- 3) *Правильне харчування.* Дефіцит їжі мозок сприймає як загрозу. Якщо студент відчуває голод, він не зможе зосередитися.
- 4) *Розуміння істинної цілі.* Відсутність чіткого формулювання цілей та задач може викликати фрустрацію. Тому щоб зберегти мотивацію студентам необхідно знати кінцевий результат, який від них очікують і над чим конкретно їм працювати. Постановка особистих цілей та бажань.

Важливо вміти розпланувати чітко свій час, створити певний план, розклад чи схему і діяти чітко за ними. Така структурованість допоможе в організації дисципліни. В плані зазначаються усі необхідні пункти, які необхідно вивчити чи виконати, також не потрібно забувати про відпочинок. Після

кожної виконаної частини можна взяти за звичку нагороджувати себе солодощами або улюбленою стравою, переглядом відео або виконання якогось заняття.

Ефективною у навчанні є позитивна взаємодія викладача із студентом. Викладач може застосовувати різні методи викладання та прийоми заохочення, сучасні технології, мотивувати студентів шляхом підбору різних проблем та ситуацій, використовувати різні форми роботи, обов'язково давати студентам зворотній зв'язок та відповіді на питання, що турбують [40].

2.4 Висновки щодо другого розділу

Результати дослідження за допомогою критерію Rho Спірмена за *тест-опитувальником мотивації досягнення А. Меграбяна, методикою самооцінки й рівня домагань Дембо-Рубінштейн та методикою професійного самовизначення Дж. Голланда* показали наявність помірного статистичного значущого зв'язку між змінними *Характер* та *Мотивація* ($r=0,3$, $p=0,03$). Помірний, а не сильний кореляційний зв'язок між цими двома феноменами показує, що характер та мотивація, являються різними явищами. Між іншими показниками кореляційного зв'язку виявлено не було.

З отриманих результатів у досліджуваних спостерігається позитивне інтегральне ставлення до характеру, здібностей та умілості рук, що притаманно юнацькому віку. Достатньо високо оцінено здібності та умілість рук, характер в більшості отримав середню оцінку.

Результати частотного аналізу показали, що у 56% студентів переважає мотив прагнення до успіху, мотив уникнення невдач – у 44%, що має різний вплив на ефективність роботи та ставлення до неї.

При формуванні мотивації може з'являтися багато перешкод, тому необхідно вміти їх долати, а саме знаходити усі можливі варіанти для підтримки та підвищення мотивації. Серед таких варіантів – правильна організація навчального процесу, самодисципліна та самоконтроль, чітка постановка мети та заохочення та правильна робота з викладачем.

ВИСНОВОК

Люди живуть у суспільстві, діють у системі міжособистісних стосунків, а її діяльність спрямована на задоволення своїх потреб. Саме і в цьому полягає сутність мотивації – задоволення власної потреби.

Питанням мотивації цікавилися і продовжують цікавитись багато відомих психологів світу. Тому, існує велика кількість поглядів різних авторів. Серед них: Л. Божович, С. Рубінштейн, О. Леонтьєв, К. Гельвецій, А. Маслоу, В. Вілюнас, Д. Узнадзе, Л. Виготський, В. Ковальов, Ф.Герцберг, Д. Мак Клелланд, З. Фрейд, В.Климчук, Дж.Брунер.

Тому, розглянувши теоретичні аспекти феномену мотивації, можна зробити висновок, що мотивація навчання - це сила, яка підштовхує студента до досягнення академічних цілей. Це може бути внутрішня мотивація (захоплення предметом, бажання зростати та розвиватися) або зовнішня мотивація (бажання отримати високі оцінки, задовольнити батьків чи вчителів). Навчальна діяльність – це специфічний вид діяльності, що характеризується на соціальному рівні. Тому мотивація є одним із важливих критеріїв її успішності.

Результати емпіричного дослідження показали наявність помірного зв'язку між змінними *Характер* та *Мотивація* ($r=0,3$, $p=0,03$). Помірний, а не сильний кореляційний зв'язок між цими двома феноменами показує, що характер та мотивація, являються різними явищами. Результати частотного аналізу показали, що у 56% студентів переважає мотив прагнення до успіху, мотив уникнення невдач – у 44%, що має різний вплив на ефективність роботи та ставлення до неї.

Примітно, що між вказаними вище типами схильності до професій, провідним мотивом та аналізованими показниками методики Дембо-

Рубінштейн, суттєвих кореляційних зв'язків виявлено не було. Це може свідчити про те, що в основі мотивації до навчання студентів, лежить не оцінка власного характеру/здібностей/умілих рук чи певний тип схильності до професії, а більш глибокі механізми, які потребують більш детального вивчення. Власне це і становить перспективу подальшого дослідження даної теми.

Список використаних джерел:

1. Баклицький, І. О. Психологічні особливості навчальної мотивації студентів: підручник. Вид. 2-ге./Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Львів, 2008. С.16-27
2. Баклицький, І. О. Класифікація та структура мотивів. *Психологія праці*. Львів. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/80479-82-klasifikatsya-ta-struktura-motivv.html>
3. Божович, Л. Особистість та її формування в дитячому віці. Львів, 1968. URL: <http://medbib.in.ua/lichnost-formirovanie-detskom.html>
4. Бойченко, В. (2009). Шляхи підвищення ефективності навчальної діяльності студентів педагогічного університету. Вид. 2-ге. Вісник. Львів, 2009. URL: https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/periodic/visnyk/25_2/37_boichenko.pdf
5. Бондаренко О. Ф. Основи психології. Освіта України. 2009
6. Бубряк Т. Проблема мотивації вибору професії «психолог». *Проблема сучасної психології*. Вид.19-те. 2013. С. 64–75.
7. Василюк Ф. «Теорія установки» Д.Узнадзе. Методологічний аналіз в психології. 2003. 240 с. URL: <http://weblib.pp.ua/teoriya-ustanovki-uznadze-25152.html>
8. Васянович Г.В. Основи психології. Київ: Педагогічна думка. 2012. 144 С. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/9961/1/%D0%92%D0%B0%D1%81%D1%8F%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%20%282%29.pdf>
9. Вершинська О. Проблеми формування навчальної мотивації студентів ВНЗ. 2009

- 10.Віллонас В. Психологічні механізми мотивації людини. 1990. 228 С. URL:
<http://ibib.ltd.ua/psihologicheskie-mehanizmyi-motivatsii.html>
- 11.Гончаренко С. Український педагогічний словник. Либідь. 1997. 374 С.
- 12.Додонов Б. Структура і динаміка мотивів діяльності. *Питання психології*. Вид. 4-те. 1984. С. 21–89
- 13.Дрозденко К. Загальна психологія у практичному вимірі: підручник. Професіонал. 2007
- 14.Дябел Л. І. Соціалізація студентів-першокурсників в умовах педагогічного університет: автореф. дис. канд. пед. наук. Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. 2008.
15. Зданевич Л. Адаптація студентів педагогічних училищ до нових умов життєдіяльності. *«Теорія та методика професійної освіти»*. 2003
- 16.Ільїн Є. Мотивація і мотиви. 2006. 508 С.
- 17.Ільїн, Є. Сутність і структура мотиву. *Психологічний журнал*. Вид. 2-ге. 1995. С. 23–88.
18. Кілянчук, А. Особливості розвитку навчальної мотивації у студентів протягом навчання в закладі вищої освіти. URL:
<http://elar.khmnpu.edu.ua/bitstream>
19. Климчук В. Дослідження особливостей розвитку внутрішньої мотивації студентів у навчальній діяльності. 2004 URL:
<https://core.ac.uk/reader/12084130>
20. Ковальов В. Дослідження мотиваційної сфери особистості. 1984. С. 21 – 88.
- 21.Максименко С., Соловієнко В. Загальна психологія. Вид: МАУП. 2000. 256 с.
- 22.Меденцова Т. Аналіз понять «мотиви» та «мотивація навчання» особистості. *Народна освіта*. Вип. № 1 (7). 2009. URL:
http://narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/7/statti/2medencova.htm

23. Михайличенко В., Полянська В. Роль мотивації навчально-пізнавальної діяльності у формуванні професійної спрямованості студентів.
24. Моклюк М., Сільвейстр А. Мотивація навчання студентів як психолого-педагогічна проблема. *Наукові записки*. Вид. 5-те. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/NZ-PMFMTO/article/view/290/280>
25. Приходько Ю., Толмачова О. Розвиток мотиваційної сфери молодшого школяра. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/30860/Prykhodko_Tolmachova_140-146.pdf?sequence=1
26. Прокопенко О. Конспект лекцій з курсу “Теорія мотивації”. Суми. 2006. 171 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/43225/3/Konspekt_lekciy_Teoriya_motivatcii_Olga_Prokopenko.pdf;jsessionid=254D5956F2A1DA5BB9DC0354BBF8D207
27. Пухно С. Мотивація до навчання як фактор успішності адаптації першокурсників закладів вищої освіти. Вип. №1(13). 2018.
28. Райгородський Д. Практична психодіагностика. БАХРАР-М. 2001. 664 с.
29. Ребзуєв Б. Дослідження мотивації досягнення. 1993. С. 67 – 102.
30. Резапкіна Г. Психологія та вибір професії. 2005. 483 с.
31. Савчин М., Василенко Л. Вікова психологія. Академвидав, 2005. 202 с. URL: http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/890/Savchin.pdf
32. Садова Т. (2001) Розвиток мотивації пізнавальної діяльності студентів в умовах кредитно-модульного навчання. *Наук.-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України: Наука і освіта*. Вип. № 4. 2001. С. 364-367.
33. Староста В., Попадич О. Деякі чинники адаптації студентів-першокурсників в умовах класичного університету. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*, Част. 6. № 2. 2018. С. 16-26.

URL:https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/23225/1/2018_Starosta%20Volodymyr_Popadich

34. Хилько М. Вікова психологія: Навчальний посібник для вузів. 2009.
35. Черняк Н. Формування мотивації студентів до навчання у ВНЗ. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Вип. № 38-39. 2013. С. 388-393.
36. Hariri H., Karwan D. Motivation and Learning Strategies Student Motivation Affects Student Learning Strategies. 2018. URL: https://pdf.eu-jer.com/EU-JER_10_1_39.pdf
37. Joseph Lowman. Promotion motivation and learning. 2012. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/87567555.1990.10532427?journalCode=vcol20>
38. Margaret A. Theobald. Increasing Student Motivation: Strategies for Middle and High School Teachers. 2005. 160 с. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/Increasing_Student_Motivation/sXjDAgAAQBAJ?hl=uk&gbpv=1&dq=students+motivation&printsec=frontcover
39. Naoko Kojima. Student Motivation in English-Medium Instruction. 2021. 128 с. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/Student_Motivation_in_English_Medium_Ins/FxYcEAAAQBAJ?hl=uk&gbpv=0
40. Gregory Pastoll, John Cowan. The effect on grades on student motivation. In motivation people to learn and teachers to teach. 2009. 224 с. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/Motivating_People_to_Learn/s9mVAgAAQBAJ?hl=uk&gbpv=0

ДОДАТКИ

Додаток А

Тест-опитувальник Меграбяна

Тест опитувальника (форма Б)

1. Я більше думаю про одержання гарної оцінки, ніж побоюся одержати погану.
2. Я частіше беруся за важкі завдання, навіть якщо не впевнена, що зможу їх вирішити, ніж за легкі, які я знаю, як вирішувати.
3. Мене більше приваблює справа, що не вимагає напруження й в успіху якої я впевнена, ніж важка справа, у якій можливі несподіванки.
4. Якби мені щось не вдавалося, я б швидше доклала усіх зусиль, щоб з цим впоратися, ніж взялася б за те, що в мене може добре вийти.
5. Я віддаю перевагу роботі, у якій мої функції чітко визначені і зарплата вища від середньої, перед роботою із середньою зарплатою, у якій я повинна сама визначати свою роль.
6. Я більше боюся зазнати невдачі, ніж сподіваюсь на успіх.
7. Я віддаю перевагу науково-популярній літературі перед літературою розважального жанру.
8. Я б віддала перевагу важливій справі, хоча ймовірність невдачі в ній дорівнює 50%, перед справою досить важливою, але не важкою.
9. Я швидше вивчу розважальні ігри, відомі більшості людей, ніж маловідомі ігри, що вимагають майстерності.
10. Для мене дуже важливо робити свою роботу якнайкраще, навіть якщо через це в мене виникають суперечки з товаришами.

11. Після успішної відповіді на іспиті я швидше полегшено зітхну, що «пронесло», ніж втішатимусь гарною оцінкою.
12. Якби я мала намір грати в карти, то я в швидше зіграла б у розважальну гру, ніж у таку, що потребує міркувань.
13. Я віддаю перевагу змаганням, де я сильніша від інших, перед тими, де всі учасники мають однакові можливості.
14. Після невдачі я стаю більш зібраною та енергійною, ніж втрачаю бажання продовжувати справу.
15. Невдачі отруюють моє життя більше, ніж успіхи приносять радості.
16. У нових невідомих ситуаціях я швидше хвилююсь і непокоюсь, ніж цікавлюсь.
17. Я швидше спробую приготувати нову цікаву страву, хоча вона може погано вийти, ніж готуватиму звичну, котра зазвичай добре виходила.
18. Я швидше займусь чимось приємним і необтяжливим, ніж виконуватиму щось, на мою думку, що вартісне, але не дуже захоплююче.
19. Я швидше витрачу увесь свій час на здійснення однієї справи, замість того, щоб виконати швидко за цей самий час дві-три інші.
20. Якщо я занедужала і змушена залишитися дома, то використовую час швидше для того, щоб розслабитися і відпочити, ніж щоб читати і працювати.
21. Якби я жила з кількома дівчатами в одній кімнаті, і ми б вирішали б влаштувати вечірку, то я зволіла б сама організувати її, ніж допустила б, щоб це зробила інша.
22. Якщо в мене щось не виходить, я краще звернуся до когось за допомогою, ніж сама продовжуватиму шукати вихід.

23. Якщо потрібно змагатися у мене швидше виникає інтерес і азарт, ніж тривога і занепокоєння.
24. Коли я беруся за важке діло, я швидше побоююся, що не впораюся з ним, ніж сподіваюся, що воно вийде.
25. Я працюю ефективніше під чийось керівництвом, ніж тоді, коли я особисто відповідаю за свою роботу.
26. Мені більше подобається виконувати складне незнайоме завдання, ніж те, в успіху якого я впевнена.
27. Якби я успішно вирішила якусь завдання, то з великим задоволенням взялася б ще раз вирішити щось схоже, ніж щось іншого типу.
28. Я працюю продуктивніше над завданням, коли переді мною ставлять його лише загальною, ніж тоді, коли мені конкретно вказують, що і як виконувати.
29. Якщо у виконанні важливої справи я припускаюся помилки, то частіше розгублююся і впадаю у відчай, замість того, щоб швидко опанувати себе і спробувати виправити становище.
30. Мабуть, я більше мрію про свої плани на майбутнє, ніж намагаюся їх реально здійснити.

АНОТАЦІЇ

Микитенко А. В. «Динаміка навчальної мотивації сучасних студентів психологів».

Метою даної роботи є розгляд і аналіз особливостей динаміки мотивації сучасних студентів ЗВО.

Робота складається з 2 розділів:

Перший розділ складається з теоретичного аналізу феномену мотивації, вивчення проблематики мотивації студентів ЗВО та розгляду чинників, що впливають на формування мотивації сучасних студентів психологів на основі робіт В.Віллонаса, Д.Узнадзе, Л.Виготського, С. Рубінштейна, О.Леонт'єв, А.Маслоу, Ф.Герцберга, З. Фрейда, Л.Божович, Дж.Брунера,

Другий розділ складається з характеристики тесту-опитувальника мотивації досягнення А. Мєграбяна, методики самооцінки й рівня домагань Дембо-Рубінштейн та методики професійного самовизначення Дж. Голланда; емпіричного дослідження виявлення мотивації та схильності до професії психолога, на основі вищезгаданих методик; методичних рекомендацій щодо оптимізації мотивації сучасних студентів психологів.

Ключові слова: мотивація, мотив, мотиваційна сфера, потреба, навчальна діяльність, спрямованість, успішність, розвиток мотивації.

ABSTRACT

Mykytenko A.V. “The dynamics of educational motivation of modern psychology students”.

The purpose of this work is to consider and analyze the dynamics of the modern psychology students of higher education institutions.

The work consists of 2 sections:

The first section consists of theoretical analysis of the phenomenon of motivation, a study of the problems of motivation of psychology students and a consideration of factors influencing the formation of motivation of modern psychology students based on the works of V. Vilyunas, D. Uznadze, L. Vygotsky, S. Rubinstein, O. Leontiev, A. Maslow, F. Herzberg, Z. Freud, L. Bozovich, J. Bruner,

The second section consists of characteristics of A. Mehrabyan's achievement motivation questionnaire, self-assessment methodology and level of harassment by Dembo-Rubenstein and methods of professional self-determination by J. Holland; an empirical study of identification of motivation and inclination to the profession of a psychologist, based on the above-mentioned methods; methodological recommendations for optimizing the motivation of modern psychology students.

Key words: motivation, motive, motivational sphere, needs, educational activity, direction, success, development of motivation.